

ПРИМУСОВІ ЛІЦЕНЗІЇ НА ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

COMPULSORY LICENSES FOR INVENTIONS, UTILITY MODELS: SOME PROBLEMS AND PROSPECTS FOR USE

Тарасенко Л.Л., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права

Львівський національний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена правовому аналізу інституту примусового ліцензування винаходів, корисних моделей. У статті проаналізовано правову природу примусової ліцензії на винахід, корисну модель, визначено її види, досліджено примусову ліцензію на винахід, корисну модель, яка видається у зв'язку з невикористанням (недостатнім використанням) винаходу, корисної моделі.

Встановлено, що правове регулювання примусового ліцензування в патентному праві є недосконалим, оскільки відповідні норми, які були прийняті давно, практично не пройшли апробації практикою їх застосування в Україні. Доведено, що примусова ліцензія щодо винаходу (корисної моделі) – це дозвіл на використання винаходу або корисної моделі, який видається судом або урядом за наявності підстав, передбачених законом. Встановлено, що примусова ліцензія є невиключною, строковою та оплатною; підстави для прийняття рішення про видачу примусової ліцензії чітко визначені законом. Встановлено, що закон передбачає три види примусових ліцензій, які можуть видаватися на винаходи і корисні моделі: у зв'язку з невикористанням винаходу (корисної моделі) власником патенту (або особою, яка володіє виключними майновими правами на винахід, корисну модель); залежна і перехресна ліцензія; для задоволення суспільних потреб. Доведено, що обов'язковою передумовою видачі примусової ліцензії є попереднє звернення особи, яка бажає використовувати винахід (корисну модель), до правовласника з проханням укласти ліцензійний договір (отримати ліцензію). Доведено, що під час судового розгляду має місце розподіл обов'язків доказування між володільцем патентних прав і особою, яка бажає отримати дозвіл на використання, зокрема, володільць прав повинен довести поважність причин невикористання або недостатнього використання винаходу (корисної моделі), а особа, яка бажає отримати ліцензію, навпаки повинна спростувати наявність таких поважних причин у правоволодільця, довести трирічний строк невикористання (недостатнього використання), довести, який обсяг патентних прав їй необхідний, а також обґрунтувати строк дії такого дозволу, розмір винагороди володільцю патенту. Обґрунтовано, що доцільно передбачити в законі такі підстави видачі примусової ліцензії як припинення антиконкурентної практики збоку правовласника та для забезпечення потреб ринку. Доведено доцільність вдосконалення норми про те, що відмова власника патенту в укладенні ліцензійного договору повинна бути необґрунтованою, а особа, яка бажає отримати примусову ліцензію повинна довести не лише бажання використовувати винахід (корисну модель), а й повинна довести фінансову та виробничу спроможність до такого використання. Обґрунтовано доцільність внесення змін до чинного законодавства, передавши повноваження щодо видачі примусової ліцензії у зв'язку з невикористанням (недостатнім використанням) винаходу, корисної моделі Національному органу інтелектуальної власності.

Ключові слова: примусова ліцензія, патент, винахід, корисна модель, суд, інтелектуальна власність, власник патенту, використання.

The article is devoted to the legal analysis of the institute of compulsory licensing of inventions, utility models. The article analyzes the legal nature of the compulsory license for an invention, utility model, identifies its types, investigates the compulsory license for an invention, utility model, which is issued in connection with non-use (insufficient use) of the invention, utility model.

It is established that the legal regulation of compulsory licensing in patent law is imperfect, as the relevant rules, which were adopted long ago, have not been tested by the practice of their application in Ukraine. It has been proven that a compulsory license for an invention (utility model) is a permit for the use of an invention or utility model issued by a court or government on the grounds provided by law. It is established that the compulsory license is non-exclusive, term and paid; the grounds for the decision to issue a compulsory license are clearly defined by law. It is established that the law provides for three types of compulsory licenses that can be issued for inventions and utility models: due to non-use of the invention (utility model) by the patent owner (or a person who has exclusive property rights to the invention, utility model); dependent and cross-license; to meet social needs. It has been proven that a mandatory precondition for the issuance of a compulsory license is a prior application of a person wishing to use the invention (utility model) to the right holder with a request to enter into a license agreement (obtain a license). It is proved that during the trial there is a division of burden of proof between the patent owner and the person wishing to obtain permission to use, in particular, the right holder must prove the validity of the reasons for non-use or insufficient use of the invention (utility model). wishes to obtain a license, on the contrary must deny the existence of such valid reasons for the right holder, prove three years of non-use (insufficient use), prove the extent of patent rights it needs, and justify the validity of such permission, the amount of remuneration to the patent owner. It is substantiated that it is expedient to provide in the law such grounds for issuing a compulsory license as termination of anti-competitive practice on the part of the right holder and to meet the needs of the market. The expediency of improving the norm that the refusal of the patent owner to enter into a license agreement must be unfounded, and a person wishing to obtain a compulsory license must prove not only the desire to use the invention (utility model), but must prove financial and production capacity for such use. The expediency of amending the current legislation by transferring the authority to issue a compulsory license in connection with non-use (insufficient use) of the invention, utility model to the National Intellectual Property Authority is substantiated.

Key words: compulsory license, patent, invention, utility model, court, intellectual property, patent owner, use.

Вступ. Інститут примусового ліцензування в патентному праві існує давно. Норми про примусові ліцензії містяться у відповідних законодавчих актах щодо правової охорони винаходів, корисних моделей, промислових зразків, сортів рослин, напівпродовникових виробів. Ці норми частково є подібними, а частково відрізняються з урахуванням специфіки відповідного об'єкту патентного права чи сорту рослин. Правове регулювання примусового ліцензування в патентному праві є недосконалим, оскільки відповідні норми, які були прийняті доволі давно, прак-

тично не пройшли апробації практикою їх застосування в Україні. Безумовно, цей правовий інститут є потрібним, оскільки це норма, яка може «спрацювати» один раз на кілька років, а то й на кілька десятирічків років, але вона повинна бути.

Інститут примусового ліцензування – не новий. Норми про примусові ліцензії у патентному законодавстві були одразу, починаючи від прийняття перших законів України у сфері промислової власності (у 1993 р.). В подальшому вносилися точкові зміни у відповідне правове регулювання. Але оцінку якості цього регулювання дати доволі

складно, оскільки, як вже було сказано вище, практика його застосування фактично відсутня.

Актуальність примусових ліцензій підвищилася у 2022 р. на тлі повномасштабної війни, яку розпочала Російська Федерація проти України. Так, постало питання видачі примусових ліцензій на окремі види ліків, які є затребуваними у суспільстві. Можливо, з часом виникне питання і про використання на засадах примусових ліцензій певних будівельних технологій, які охороняються патентами, для швидкого відновлення інфраструктури в Україні. Також примусові ліцензії можуть використовуватися щодо технологій оборонної промисловості.

Відтак дане наукове дослідження є актуальним для його здійснення в рамках цієї статті.

Стан дослідження. Примусові ліцензії на об'єкти патентного права були предметом поодиноких наукових досліджень, які не носили системного характеру. Серед наукових праць слід звернути уваги на дослідження таких науковців як Андрощук Г. [1], Басай О. [2], Воронцова К. [3], Гладь Ю. [4], Зінич Л. [5], Кашинцева О. [6; 7] та інших. Водночас недосконале вітчизняне законодавство породжує багато дискусійних питань щодо порядку видачі примусових ліцензій, що зумовлює актуальність цього наукового дослідження.

Метою цієї статті є правовий аналіз положень законодавства України щодо видачі примусових ліцензій на винаходи і корисні моделі, визначення прогалин правового регулювання та висловлення пропозицій щодо вдосконалення відповідного правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Порядку видачі примусових ліцензій на винаходи і корисні моделі присвячена одна стаття у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (ст. 30). Кількісний показник не завжди відображає якість правового регулювання певних відносин, однак в даному випадку однієї статті змістовно і кількісно явно не достатньо для належного регулювання відносин щодо видачі примусових ліцензій.

У 2020 р. з метою адаптації вітчизняного патентного законодавства до стандартів ЄС відбулася комплексна реформа патентного законодавства (навіть коректніше зазначити – реформа законодавства про промислову власність загалом), про що неодноразово написано у науковій літературі [8–13]. Зокрема, було прийнято закони про створення національного органу інтелектуальної власності, про посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями, про реформу патентного законодавства. Власне останній закон і стосувався змін у правовому регулюванні відносин, пов'язаних із правовою охороною винаходів і корисних моделей. Водночас щодо примусового ліцензування були внесені окремі редакційні зміни, які суттєво на мають впливу на змістове регулювання цих відносин.

Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» ні у ст. 30, ні в інших законодавчих положеннях не вживає поняття «примусова ліцензія». Натомість назва статті 30 цього закону має назву «Обмеження майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель)». Безумовно, за правовою природою видача примусової ліцензії може трактуватися як певне обмеження прав власника патенту (або іншої особи, яка володіє виключними майновими патентними правами), оскільки змістом майнових прав на винахід (корисну модель) є використання відповідного винаходу, корисної моделі та надання дозволу третім особам на його використання. Тому лише власник патенту визначає: надати такий дозвіл на використання, чи ні. Натомість видача примусової ліцензії, звичайно ж, обмежує право вільно визначати надання дозволу на використання винаходу, корисної моделі. Однак відсутність у законодавстві поняття «примусова ліцензія» є недоліком законодавчого регулювання,

оскільки це є загальнозживаний термін для характеристики даного правового інституту. Окрім того, це є установлене поняття як в науковій літературі, так і зарубіжному законодавстві. Щоправда, окремі науковці наголошують на особливостях перекладу з англійської мови цього поняття, оскільки міжнародне законодавство, зокрема Угода ТРІПС, оперує поняттям «compulsory license», що в перекладі може трактуватися і як «обов'язкова ліцензія», а не «примусова» [14, с. 32]. Враховуючи те, що видача примусової ліцензії у передбачених законом випадках справді є обов'язком правовласника, то термін «обов'язкова» ліцензія яскраво характеризує правову природу даного документу. Водночас поняття «примусова» ліцензія є більш звичним для української науки.

Примусова ліцензія щодо винаходу (корисної моделі) – це дозвіл на використання винаходу або корисної моделі, який видається судом або урядом за наявності підстав, передбачених законом. Примусова ліцензія є невиключною, строковою та оплатною. Підстави для прийняття рішення про видачу примусової ліцензії чітко визначені законом.

Загалом стаття 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» передбачає три види примусових ліцензій, які можуть видаватися на винаходи і корисні моделі:

- у зв'язку з невикористанням винаходу (корисної моделі) власником патенту (або особою, яка володіє виключними майновими правами на винахід, корисну модель);

- залежна і перехресна ліцензія;
- для задоволення суспільних потреб.

З урахуванням складності і об'ємності наукового аналізу усіх підстав видачі примусової ліцензії, у цьому дослідженні буде звернуто увагу лише на перший вид примусової ліцензії на винаходи (корисні моделі) – примусову ліцензію, яка видається судом у зв'язку з невикористанням чи неналежним використанням винаходу (корисної моделі) правовласником.

Відповідно до ч. 1 ст. 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» якщо винахід (корисна модель), крім секретного винаходу (корисної моделі), не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу (корисної моделі), або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), у разі відмови володільця прав від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі).

Частина 2 цієї ж статті визначає, що саме суд уповноважений прийняти рішення про видачу примусової ліцензії, і в такому рішенні суду повинні визначатися: обсяг використання, строку дії дозволу, розмір та порядок виплати винагороди володільцю патенту.

Якщо володільць патенту не доведе, що факт невикористання винаходу (корисної моделі) зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання винаходу (корисної моделі) з визначенням. При цьому право володільця патенту надавати дозволу на використання винаходу (корисної моделі) не обмежується.

З аналізу цієї статті можна зробити наступні висновки:

- примусова ліцензія є невиключною, строковою і оплатною;

- порядок видачі примусової ліцензії на вказаній вище підставі не поширюється на секретні винаходи (корисні моделі);

- обов'язковою умовою є попереднє звернення особи, яка бажає використовувати винахід (корисну

модель), до правовласника (власник патенту або особа, яка володіє виключними майновими правами) з проханням укласти ліцензійний договір (отримати ліцензію);

- має місце відмова володільця патентних прав в укладенні ліцензійного договору (або у видачі ліцензії);

- винахід (корисна модель) не використовуються взагалі ні володільцем прав, ні третьою особою (з дозволу володільця прав), або недостатньо використовуються;

- строк такого невикористання (недостатнього використання) становить не менше як три роки підряд, і цей строк обліковується від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу, корисної моделі (тобто фактично йдеться про дату видачі патенту), або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинено;

- звернутися за отриманням примусової ліцензії може будь-яка особа, яка бажає і готова використовувати відповідний об'єкт патентних прав;

- рішення про видачу примусової ліцензії приймає суд;

- під час судового розгляду має місце розподіл обов'язків володільця прав і особи, яка бажає отримати дозвіл на використання, по доказуванню обставин, на які кожна сторона буде посилається в суді;

- володільця прав повинен довести поважність причин невикористання або недостатнього використання винаходу (корисної моделі);

- особа, яка бажає отримати ліцензію, навпаки повинна спростувати наявність таких поважних причин у правоволодільця, довести трирічний строк невикористання (недостатнього використання), довести, який обсяг патентних прав їй необхідний, а також обґрунтувати строк дії такого дозволу, розмір винагороди володільцю патенту.

Вказане вище породжує кілька дискусійних питань.

Перш за все, незрозуміло, що саме слід трактувати, як поважні або неповажні причини невикористання (недостатнього використання винаходу, корисної моделі). Доцільно провести певну аналогію з позицією Вищого господарського суду України, яка була висловлена у Постанові Пленуму від 17.10.2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». Зокрема, у п. 70 цієї Постанови йдеться про поважні причини невикористання торговельної марки, що може тягнути за собою припинення дії Свідоцтва. Вважаємо, що висновки, зроблені Судом, можуть застосовуватися і щодо встановлення причин невикористання (недостатнього використання) винаходу, корисної моделі. Висновки, які напрошуються з вказаної Постанови за аналогією до невикористання торговельної марки:

- необхідно з'ясувати, з яких причин винахід, корисна модель не використовувалася володільцем прав, та чи не обумовлено таке невикористання незалежними від власника патенту (іншого володільця прав) причинами;

- поважними причинами невикористання (недостатнього використання) можуть бути: обставини, що перешкоджають використанню винаходу, корисної моделі незалежно від волі власника патенту (іншого володільця прав): обмеження імпорту чи інші вимоги до товарів, встановлені законодавством; можливість введення в оману щодо особи, яка виробляє певні товари;

- використання винаходу, корисної моделі лише третьою особою на підставі укладеного ліцензійного договору (або виданої володільцем прав ліцензії) трактується як використання винаходу, корисної моделі.

У даному випадку звертаємо увагу на те, що слід вважати використанням винаходу (корисної моделі). Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» використанням винаходу (корисної моделі) визнається:

щодо продукту – виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше

введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

щодо процесу – застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди володільця патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Більше того, законодавець наголошує на тому, що продукт (певний виріб) визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або ознаку, еквівалентну їй. Тобто йдеться про одночасне використання всіх ознак (або їх еквівалентів) формули винаходу (корисної моделі) у певному продукті, і лише тоді це трактуватиметься як використання винаходу (корисної моделі). Щодо процесу як об'єкту патентування діє аналогічне правило. Зокрема, процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй.

Тому при встановленні факту використання/невикористання винаходу (корисної моделі) слід правильно застосовувати відповідні правові норми щодо змісту поняття використання. Очевидно, якщо певна продукція виробляється або володільцем прав, або третьою особою за його згодою (дозволом), слід з'ясувати чи така вироблена продукція є використанням конкретного винаходу і корисної моделі.

Звертаємо увагу також на те, що процес патентування винаходу є доволі складним, коштовним і тривалим у часі (понад 3 роки зазвичай), оскільки потенційний винахід перевіряється на відповідність умовам патентоздатності (новизна, винахідницький рівень, промислова придатність). Тому причини невикористання винаходу після отримання патенту мали би бути справді поважними, оскільки власник патенту, пройшовши всі ці процедури, навряд відмовиться від монетизації винайдених і запатентованих технологій.

Щодо корисної моделі процес патентування є простішим, ніж патентування винаходу, відтак причини невикористання корисної моделі можуть частіше бути неповажними.

Також немає однозначного розуміння щодо поняття «недостатнє використання винаходу, корисної моделі». Виникає питання «недостатнє використання для кого саме?». Недостатність використання означає, що є певна потреба на ринку певних товарів (які виробляються з використанням запатентованої технології або які самі по собі є продуктом-відтворенням винаходу/корисної моделі) або послуг. Але у такому разі доцільно вести мову про антиконкурентну практику з боку володільця прав, який монополізувавши право на використання винаходу/корисної моделі, не забезпечує потреби певного ринку і не дає дозвіл на використання його патенту. Тобто є попит на ринку на певну продукцію, а пропозиція цього товару від виробника (який володільцем прав, або який виробляє продукцію за згодою володільця прав) не забезпечує цей попит, і традиційно у таких випадках: попит перевищує пропозицію. Але володільця прав не реагує з певних причин на це.

Недостатнє використання також може бути зумовлено і суспільними потребами (охорона громадського здоров'я, потреби оборони тощо). Але, керуючись чинним законодавством України щодо примусового ліцензування, на цій підставі можна активувати інший механізм видачі примусової ліцензії на підставі рішення Уряду, а не суду. Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» з метою забезпечення здоров'я населення, оборони держави, еко-

логічної безпеки та інших інтересів суспільства Кабінет Міністрів України може дозволити використання запатентованого винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди володільця патенту.

Однак, на нашу думку, заінтересована особа не позбавлена права доводити в судовому порядку отримання примусової ліцензії на підставі саме ч. 1 ст. 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (недостатнє використання винаходу, корисної моделі), а не ч. 3 цієї ж статті. Законодавство багатьох європейських країн дозволяє використовувати як обґрунтування недостатнього використання винаходу, корисної моделі саме суспільні потреби.

Наступним проблемним аспектом, на яке закон чітко відповіді не дає, є підстави для відмови у видачі добровільної ліцензії (укладення ліцензійного договору) володільцем патентних прав. Очевидно, що такі підстави повинні бути немотивованими, необґрунтованими, для того, щоб заінтересована в отриманні примусової ліцензії особа могла в подальшому подати позов до суду. Але відмова власника патенту (іншого володільця патентних прав) може бути обґрунтованою: наприклад, заінтересована особа не довела спроможність виробляти певну продукцію, або ринок не потребує більше товарів, які виробляються за запатентованою технологією, або сторони не зійшлись щодо розміру винагороди (роялті) тощо. Тому вважаємо, ч. 1 ст. 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» слід уточнити в цій частині, передбачивши саме наявність не просто «відмови володільця прав від укладання ліцензійного договору», а «немотивованої, необґрунтованої відмови...».

Окрім того, закон не встановлює вимоги до особи, яка є заінтересованою в отриманні примусової ліцензії. Законодавець вживає в цьому контексті словосполучення «будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель)». Вважаємо, що самого бажання і простої готовності використовувати винахід (корисну модель) – недостатньо. Така особа повинна довести спроможність ефективно використовувати винахід, корисну модель. Наприклад, слід надати докази наявності відповідного обладнання, грошових коштів, які можуть використовуватися закупівлі матеріалу, для виробництва продукції, просування її на ринку тощо. Тому доцільно доповнити у ч. 1 ст. 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» характеристику особи, яка висловлює бажання і готовність використовувати винахід, корисну модель, такою ознакою як виробнича та фінансова спроможність до використання винаходу, корисної моделі.

Законодавець наголошує на судовому порядку видачі примусової ліцензії на винахід, корисну модель у зв'язку з її невикористанням чи неналежним використанням. Вважаємо такий підхід доволі дискусійним, хоча чинна редакція норми теж має право на існування. Аналізуючи досвід зарубіжних країн, насамперед європейських, відзначаємо, що у більшості з них патентне законодавство передбачає, що примусова ліцензія видається відповідним національним патентним відомством (органом інтелектуальної власності), і лише Німеччина і Франція віддали це

повноваженню суду, але не простому, а спеціалізованому (патентному) суду. В Україні закон передбачає просто можливість звернутися з заявою (очевидно, що не з «заявою», а з «позовною заявою») до суду, без конкретизації, до якого саме суду. Очевидно, йдеться про звернення до суду за загальними правилами юрисдикції і підсудності. Після створення Вищого спеціалізованого суду з інтелектуальної власності ця категорія справ мала би бути передана під його юрисдикцію. Як вбачається з ч. 2 ст. 20 ГПК України, яка передбачає юрисдикцію майбутнього спеціалізованого суду, в ній не вказано прямо спори щодо видачі примусових ліцензій. Однак, нашу думку, ця категорія справ входить до такого виду спорів як «справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель». Тому вносити зміни у ст. 20 ГПК України немає потреби.

Натомість виникає питання щодо можливості передачі вирішення питання щодо видачі примусової ліцензії національному українському патентному відомству (йдеться про Національний орган інтелектуальної власності, функції якого виконує ДП «Укрпатент»). Вважаємо, що така позиція заслуговує на увагу з огляду на широку практику застосування подібного підходу в країнах ЄС. Такий підхід був би доволі ефективним, оскільки патентне відомство містить спеціалізованих фахівців (експертів), які здатні дати відповідь на питання про використання/невикористання винаходу (корисної моделі), здатні визначити потрібні спроможності заінтересованої особи для використання винаходу (корисної моделі) тощо.

Тому вважаємо, що рішення про видачу примусової ліцензії з підстави невикористання (недостатнього використання) винаходу, корисної моделі доцільно віднести до компетенції Національного органу інтелектуальної власності, а після створення Вищого спеціалізованого суду з інтелектуальної власності варто проаналізувати можливість віднесення вирішення цього спору до його компетенції.

Висновки. Примусові ліцензії на винаходи і корисні моделі є непоширеним на практиці правовим інститутом, але його норми є потрібними з огляду на потребу у їх застосуванні, яка може виникнути раптово, у тому числі у воєнний або післявоєнний час. Правове регулювання примусових ліцензій є недосконалим, оскільки окремі правові норми потребують уточнення або коригування. Примусова ліцензія на винахід, корисну модель є невиключною, оплатною і строковою. Підстави для її видачі визначені законом, але потребують доповнення, зокрема, доцільно додатково передбачити в законі видачу примусової ліцензії у разі порушення володільцем патентних прав антиконкурентної практики та для забезпечення потреб ринку. Також доцільно вдосконалити норму про те, що відмова власника патенту в укладенні ліцензійного договору повинна бути необґрунтованою, а особа, яка бажає отримати примусову ліцензію повинна довести не лише бажання використовувати винахід (корисну модель), а повинна довести фінансову та виробничу спроможність до такого використання. Доцільно внести зміни до чинного законодавства, передавши повноваження щодо видачі примусової ліцензії у зв'язку невикористанням (недостатнім використанням) винаходу, корисної моделі Національному органу інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Г. Громадське здоров'я, лікарські засоби й інтелектуальна власність: стан і проблеми. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2014. № 1. С. 72–84.
2. Басай О. В. Примусове ліцензування використання об'єкта права промислової власності в Україні. Міжнародний юридичний вісник : збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. Вип. 1 (1). С. 195–200.
3. Воронцова К. Примусове ліцензування патенту, що стосується лікарського засобу. Запобігання зловживання правами інтелектуальної власності в контексті патентної реформи : збірник наукових праць науково-практичної конференції. НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К. : Інтерсервіс. 2019. 48 с.
4. Гладь Ю. О., Тарасенко Л. Л. Становлення та розвиток законодавства про промислову власність в Україні. Форум Права. 2020. 62 (3). С. 6–17.
5. Зінич Л. В. Публічні інтереси в механізмі примусового ліцензування винаходів і корисних моделей: загальнотеоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2016. Вип. 37. Т. 1. С. 124–126.

6. Кашинцева О. Ю. Примусове ліцензування винаходів у сфері фармації: перспективи для України та досвід ЄС. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 6. С. 5–9.
7. Кашинцева О., Борко Ю. Патентна реформа у сфері медицини та фармації в Україні: аспекти примусового ліцензування. К. : Інтерсервіс. 2018. 36 с.
8. Дорошенко О., Работягова Л. Новий інститут права інтелектуальної власності в Україні – незареєстрований промисловий зразок. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 4. С. 42–51.
9. Дорошенко О., Работягова Л. Деякі аспекти встановлення відповідності промислового зразка критеріям охороноздатності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 1. С. 27–38.
10. Капіца Ю. Незареєстрований промисловий зразок: особливості захисту прав в Європейському Союзі та проблеми тролінгу в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 5. С. 60–71.
11. Кириленко А. Законодавство ЄС у сфері промислових зразків: теоретично-практичний коментар. 2021. 91 с. ISBN: 978-84-09-28480-1.
12. Тарасенко Л. Л. Реформа патентного законодавства (2020): основні новації щодо винаходів (корисних моделей). *Вісник Львівського університету. Серія Юридична*. 2021. № 73. С. 67–76.
13. Тарасенко Л. Л. Новації щодо правової охорони промислових зразків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. № 70. С. 196–202.
14. Пономарьова О. Примусова, відкрита та добровільна ліцензії на лікарські засоби: деякі аспекти правозастосування. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 3. С. 32–38.